

TEMA BROJA:

*Kreativnost u
službi učenja
i otkrivanja
prošlosti*

IZDAVAČ:
HRVATSKI
PEDAGOŠKO-
-KNJIŽEVNI ZBOR

2026.,
br. 4

N
odgojno-obrazovne
prakse
APREDAK

STRUČNI ČASOPIS ZA PROMOCIJU PRIMJERA DOBRE PRAKSE I
POPULARIZACIJU ZNANOSTI U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PODRUČJU

Sadržaj

Uvodnik	5
----------------------	---

...u dječjem vrtiću

Cazin, M. i Horvat, N. Erasmus putovima u budućnost obrazovanja.....	7
Mucić Šutić, E. Medak, O. i Bašković, M. Mali ekrani, veliki problemi – Navike djece i roditelja u korištenju digitalnih medija.....	14
Vlahović, T. Znamo, hoćemo, možemo drukčije – Mogućnosti suradnje vrtića s roditeljima i užom društvenom zajednicom.....	22
Jozić, I. i Plančić, M. Suradnja s roditeljima u predškolskoj ustanovi.....	27

...u razrednoj nastavi

Jelisavac, J. i Stipić, V. Vrijednost učenja za život.....	35
Erak, I. Tajna krunidbe kralja Tomislava – Povijesno-istraživačka radionica.....	41
Car, M., Despot, N. i Seletković, T. Od ideje do realizacije: Škola koja živi kulturu stvaralaštva.....	50
Tolić, M. i Magdić, I. Moj Zagreb i ja – Izvannastavna aktivnost.....	59
Kelemen, V. Sajmovi i sajmovanja – Od slavonskog kolinja do sajma cvijeća.....	68
Trucek, I. Dubinsko čitanje: Zemlja Abecede.....	78

...u STE(A)M i interdisciplinarnom području

Pavlačić, L. i Mrvac, B. Primjeri i izazovi upotrebe društvenih mreža u nastavi.....	85
--	----

Mali ekrani, veliki problemi – navike djece i roditelja u korištenju digitalnih medija

Edita Mucić Šutić, dipl. psych. prof.

Dječji vrtić Ploče, Trg bana J. Jelačića 10, Ploče
dv.ploce.psiholog@gmail.com

Olivera Medak, mag. paed.

Dječji vrtić Ploče, Trg bana J. Jelačića 10, Ploče
dv.ploce@gmail.com

Mandalena Bašković, mag. psych.

Savjetovalište Lanterna, Trg Tina Ujevića 5/3, Makarska
mandalena.baskovic66@gmail.com

SAŽETAK

Odrastanje djece u Hrvatskoj i u svijetu sve je više obilježeno utjecajem suvremene tehnologije. Pojmovi *screen time* i *tehnoferencija* postaju uobičajeni u kontekstu ranog i predškolskog obrazovanja. Cilj ovog rada bio je ispitati navike korištenja suvremene tehnologije kod djece Dječjeg vrtića Ploče. Istraživanjem je obuhvaćeno 210 djece i njihovih roditelja, pri čemu su podatci prikupljeni putem roditeljskih upitnika. Rezultati pokazuju da se polovina djece susreće s ekranima već tijekom prve godine života, a vrijeme provedeno pred ekranima značajno raste s dobi. Većina roditelja postavlja ograničenja koja se prilagođavaju dobi djece, no stvarna izloženost često premašuje dopušteno vrijeme. Utvrđene su razlike u korištenju u odnosu na dane u tjednu, posjedovanje vlastitih uređaja, roditeljske navike i organizaciju slobodnog vremena u obitelji. Rezultati ukazuju na važnost kontinuiranog praćenja i razumijevanja digitalnih navika u obiteljskom kontekstu s obzirom na to da se roditeljski stavovi i ponašanja preslikavaju na ponašanje djece. Rezultati također upućuju na potrebu daljnjih istraživanja, ali i **za** educiranje roditelja o utjecaju koji imaju na djecu u oblikovanju ponašanja vezanih za digitalnu tehnologiju.

Ključne riječi: djeca rane i predškolske dobi, vrijeme pred ekranom, tehnoferencija, roditeljski nadzor korištenja digitalne tehnologije

1. Uvod

Djeca su danas od najranije dobi izložena digitalnim medijima i ekranima. Gotovo se sva djeca predškolske dobi u Hrvatskoj koriste elektroničkim uređajima u svakodnevnom životu (Đapić, Buljan Flander i Selak Bagarić, 2020). Mobilni telefoni, tableti, televizori i druge tehnologije prisutne su u većini kućanstava, a vrijeme njihova korištenja sustavno se označava pojmom *screen time* (Alper, 2014). Uz ukupno vrijeme provedeno pred ekranima važan je i stupanj tzv. zasićenosti, odnosno broj i prisutnost uređaja u djetetovoj okolini (Vandewater i dr., 2007).

Iako digitalni mediji mogu imati pozitivne učinke, pretjerano i neprimjereno korištenje povezano je s razvojnim rizicima (Wong i dr., 2020). Prema smjernicama Američke akademije pedijatarata (AAP, 2016) djeca do dvije godine ne bi trebala biti izložena ekranima, osim kratkog gledanja visokokvalitetnog sadržaja uz roditeljski nadzor (za djecu stariju od 18 mjeseci). Predškolska djeca trebala bi dnevno provoditi najviše sat vremena pred ekranima, također uz uključivanje roditelja. Uz ograničenje trajanja roditelji bi trebali definirati i pravila vezana za vrstu sadržaja, vrijeme korištenja te okolnosti u kojima se uređaji koriste.

Dosadašnja istraživanja uglavnom su usmjerena na djecu školske dobi, a manje je podataka o predškolskoj populaciji. Međunarodne studije pokazale su da djeca provode od 20 minuta do četiri sata dnevno pred ekranima, pri čemu postoje velike razlike među državama (De Decker i dr., 2012; Vandewater i dr., 2007). U Hrvatskoj se većina djece predškolske dobi koristi elektroničkim uređajima svakodnevno, a procijenjeno trajanje korištenja znatno premašuje preporučene smjernice. U dobi od tri godine već 95 % djece svakodnevno je izloženo elektroničkim medijima (Đapić i dr., 2020).

Uz pojam *screen time* sve se češće upotrebljava i koncept tehnoferencije kojim se označava prekid interpersonalnih odnosa i zajedničkog vremena zbog uporabe digitalnih uređaja (McDaniel i Coyne, 2016). Istraživanja pokazuju da pretjerana upotreba tehnologije može narušiti kvalitetu obiteljskih odnosa, i to ne samo zbog djece već i zbog ponašanja roditelja (Porter i dr., 2024; Chamam i dr., 2024). Budući da roditelji imaju ključnu ulogu u posredovanju dječjih digitalnih navika, njihovi stavovi i ponašanja značajno oblikuju obrasce korištenja tehnologije u ranom djetinjstvu (Tolić, 2008).

Polazeći od navedenog, cilj ovog istraživanja bio je ispitati zastupljenost elektroničkih uređaja u kućanstvima djece polaznika Dječjeg vrtića Ploče te njihove navike korištenja u odnosu na dob, spol i obiteljske karakteristike. Posebno se ispitalo trajanje korištenja uređaja radnim danom i vikendom, vrste sadržaja, roditeljska ograničenja te vrijeme provedeno s roditeljima bez uporabe tehnologije.

2. Metodologija istraživanja

2.1. Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 210 roditelja djece polaznika Dječjeg vrtića Ploče. Djeca su bila stara između 1 i 8 godina ($M = 4,50$, $SD = 1,44$), a istraživanjem je obuhvaćeno 56,2 % dječaka i 43,8 % djevojčica. Većina djece (56,7 %) boravila je u vrtiću od 7 do 10 sati dnevno, dok je manji dio djece (6,2 %) ostajao do 3 sata. Upitnik je ispunilo 190 majki (90,5 %) i 20 očeva (9,5 %), a prosječna starost roditelja bila je 36,6 godina (majke $M = 34,97$; očevi $M = 38,28$).

Dobna struktura djece prikazana je u Tablici 1.

Tablica 1. Dobna struktura djece uključene u istraživanje

Dob djeteta (godine)	Broj djece	Postotak (%)
1 godina	5	2,38 %
2 godine	14	6,67 %
3 godine	37	17,62 %
4 godine	41	19,52 %
5 godina	48	22,86 %
6 godina	58	27,62 %
7 godina	6	2,86 %
8 godina	1	0,48 %
Ukupno	210	100 %

2.2. Instrumenti

Za potrebe istraživanja izrađen je anketni upitnik s pitanjima za roditelje, djelomično prema upitniku iz istraživanja koje su proveli Đapić i dr. (2020), a djelomično su posebno kreirana pitanja za ovu studiju. Upitnik je imao dva dijela: prvi je obuhvaćao devet pitanja o sociodemografskim obilježjima (dob i spol djeteta, starost i obrazovanje roditelja, zaposlenost, uvjeti življenja), a drugih 15 pitanja o prisutnosti elektroničkih uređaja u kućanstvu i djetetovoj sobi, navikama i trajanju korištenja tih uređaja radnim danom i vikendom te o roditeljskim navikama.

2.3. Postupak

Podatci su prikupljeni tijekom travnja i svibnja 2023. godine u prostorima Dječjeg vrtića Ploče. Roditeljima su anketni upitnici podijeljeni u sobama dnevnog boravka, uz kratko objašnjenje svrhe istraživanja i upute za ispunjavanje. Anonimnost i povjerljivost podataka bili su zajamčeni, a ispunjavanje upitnika trajalo je oko pet minuta.

3. Rezultati i rasprava

Istraživanje je pokazalo da su elektronički uređaji gotovo univerzalno prisutni u domaćinstvima djece polaznika Dječjeg vrtića Ploče. Televizor posjeduje 99,5 % obitelji, pametni telefon 98,6 %, prijenosno računalo (laptop) 65,2 %, tablet 36,7 %, igraću konzolu 32,4 %, a stolno računalo 16,2 % domaćinstava (Tablica 2). Svako domaćinstvo ima barem jedan ekran. Većina djece nema vlastiti uređaj (75,2 %), dok oni koji ga posjeduju najčešće imaju pametni telefon (11,4 %), tablet (9 %) ili igraću konzolu (7,6 %). Ovi podatci potvrđuju trend visokog tehnološkog okruženja u hrvatskim i u obiteljima u svijetu, slično kao i u ranijim istraživanjima (Đapić i dr., 2020; Jungwirth, 2013).

Tablica 2. Učestalost elektroničkih uređaja u domaćinstvu

Vrsta uređaja	Frekvencija	Postotak
Televizor	209	99,5 %
Pametni telefon	207	98,6 %
Laptop	137	65,2 %
Igraća konzola	68	32,4 %
Tablet	77	36,7 %
Stolno računalo	34	16,2 %
Ostalo (pametni sat i sl.)	6	2,8 %

Prisutnost ekrana u dječjim sobama ograničena je: televizor je prisutan u 20 % soba, pametni telefon u 5,7 %, igraća konzola u 4,8 %, dok u 76,2 % soba nema nijednog ekrana. Ranija istraživanja povezuju prisutnost ekrana u sobama s povećanim vremenom korištenja i slabijom regulacijom roditeljskog nadzora (Radesky, Schumacher i Zuckerman, 2015).

Većina djece prvi je put izložena ekranima vrlo rano: 53,8 % u prvoj, a dodatnih 32,9 % u drugoj godini života, što znači da se 86,7 % djece koristi ekranima prije treće godine. Ovaj nalaz potvrđuje ranije spoznaje o ranoj digitalnoj izloženosti djece predškolske dobi (Vandewater i dr., 2007).

3.1. Vrijeme izloženosti ekranima i svrha korištenja

Prosječno dnevno vrijeme izloženosti djece ekranima tijekom dana jest 92,9 minuta radnim danom i 116,3 minuta vikendom (Tablica 3).

Tablica 3. Usporedba vremena provedenog pred ekranima kod djece tijekom radnog tjedna i vikenda

	Minimum	Maximum	\bar{x}	s
Vrijeme izloženosti radnim danom	0	600	92,87	67,49
Vrijeme izloženosti vikendom	0	600	116,33	80,19

Vrijeme izloženosti djece ekranima pokazuje jasan porast s dobi. Tijekom radnih dana jednoipolgodisnjaci prosječno provode oko 26 minuta pred ekranom, dok osmogodišnjaci dosežu prosječno 120 minuta. Sličan trend uočava se vikendom, pri čemu se vrijeme povećava od 36 minuta kod jednogodišnjaka do 180 minuta kod osmogodišnjaka. Uz rast prosječnog vremena povećava se i raspon vrijednosti, što ukazuje na značajne razlike među obiteljima i različite obrasce korištenja tehnologije te odražava raznolike dnevne rutine i stilove života predškolske djece.

Podatci ukazuju da djeca provode značajno više vremena pred ekranima nego što preporučuje Američka akademija pedijatarata (AAP, 2016), odnosno maksimalno sat vremena dnevno za predškolce uz roditeljski nadzor. Ovo povećanje izloženosti posebno je vidljivo kod starije djece i vikendom, što je u skladu s prethodnim nalazima o rastućem tzv. *screen timeu* s dobi (Brown, 2011).

Većina djece koristi se uređajima radi zabave (46,7 %), manji dio za učenje (6,7 %) ili kombinaciju učenja i zabave (13,8 %). Neki se roditelji koriste uređajima da bi animirali dijete (38 roditelja) ili za hranjenje (4 roditelja).

3.2. Roditeljske navike i ograničenja vremena

Analiza roditeljskih navika pokazuje da se roditelji najčešće koriste elektroničkim medijima sami (40 %), rjeđe u društvu partnera (10,5 %) ili djece (9,5 %). Prosječno roditelji provode 170 minuta dnevno uz ekrane, s velikom varijabilnošću (raspon 0 – 900 minuta), što ukazuje na različite obrasce ponašanja i ekstremne slučajeve apstinencije ili višesatne izloženosti.

Većina djece (93,3 %) ima ograničeno vrijeme korištenja uređaja. Prosječno dopušteno trajanje izloženosti iznosi 91,47 minuta dnevno. U Tablici 4 pokazuje se da dopušteno vrijeme raste s dobi djeteta, od 42 minute kod jednogodišnjaka do 108 minuta kod sedmogodišnjaka. Velike razlike među roditeljima, osobito kod djece od 2, 6 i 7 godina, upućuju na neujednačenost u pravilima. Neki roditelji u dobi od 4 godine potpuno zabranjuju korištenje ekrana (minimum = 0 minuta). Međutim, može se zaključiti da dominantno roditelji s porastom dobi djece pokazuju veću toleranciju prema korištenju digitalnih uređaja, smatrajući da su starija djeca sposobnija samostalno upravljati s vremenom i sadržajem.

Tablica 4. Dopušteno vrijeme korištenja elektroničkih medija dnevno u odnosu na dob djece

Dob djeteta	Min	Max	Mean	Std. Deviation
1 Dopušteno vrijeme izloženosti	10	90	42,00	32,711
2 Dopušteno vrijeme izloženosti	30	210	94,62	62,265
3 Dopušteno vrijeme izloženosti	30	210	81,86	45,343
4 Dopušteno vrijeme izloženosti	0	180	82,37	38,934
5 Dopušteno vrijeme izloženosti	20	240	92,33	46,632

6	Dopušteno vrijeme izloženosti	30	240	105,27	50,290
7	Dopušteno vrijeme izloženosti	60	180	108,00	65,727
8	Dopušteno vrijeme izloženosti	100	100	100,00	.

Usporedba dopuštenog vremena i stvarne izloženosti pokazuje da djeca (osobito starija) često premašuju granice, što sugerira da roditeljski nadzor i postavljanje pravila nisu uvijek učinkoviti te ukazuje na potrebu dodatne edukacije roditelja.

3.3. Vrijeme provedeno s roditeljima bez tehnologije

Djeca i roditelji provode više vremena zajedno bez tehnologije vikendom nego tijekom radnog tjedna, pri čemu je razlika najizraženija kod najmlađe djece. Prosječno vrijeme provedeno zajedno bez upotrebe digitalnih uređaja tijekom radnog tjedna varira od 228 minuta kod petogodišnjaka i šestogodišnjaka do više od 300 minuta kod najmlađe djece, dok vikendom prosjek raste, posebno kod jednogodišnjaka i trogodišnjaka, premašujući 280 minuta. Najveće razlike i varijabilnost u vremenu koje provode s roditeljima utvrđene su kod djece do 3 godine, a kod djece od 5 i 6 godina smanjuju se vikend-aktivnosti s roditeljima. Navedeno je vjerojatno posljedica većeg utjecaja tehnologije ili obiteljskih obaveza. Visoka standardna devijacija upućuje na značajne razlike unutar dobnih skupina, što odražava različite obiteljske rutine i navike te utjecaj tehnologije i drugih obaveza.

3.4. Utjecaj demografskih i kontekstualnih čimbenika

Rezultati pokazuju da nema statistički značajnih razlika u vremenu izloženosti ekranima između djevojčica i dječaka tijekom radnog tjedna ($U = 5000$, $Z = -1,007$, $p = 0,314$), ni vikendom ($U = 5122$, $Z = 0,713$, $p = 0,476$), a niti u roditeljskim ograničenjima ($U = 4207$, $Z = -1,498$, $p = 0,134$). Dob djeteta pokazala se značajnim prediktorom: starija djeca provode više vremena pred ekranima, kako radnim danom ($H = 24,248$, $p < 0,001$), tako i vikendom ($H = 18,251$, $p < 0,001$).

Broj ukućana te braće i sestara nije imao statistički značajan utjecaj iako analiza sugerira trend veće izloženosti u brojnijim kućanstvima, što bi moglo upućivati na manju mogućnost individualnog roditeljskog nadzora. Dulji boravak u vrtiću povezan je s manjom izloženosti ekranima tijekom radnog tjedna ($\rho = -0,195$, $p = 0,005$), dok vikendom ta veza nije bila značajna. Ovi nalazi sugeriraju da dnevni boravak u vrtiću djeluje zaštitno na pretjeranu izloženost ekranima tijekom radnih dana. Vremena izloženosti ekranima tijekom radnog tjedna i vikendom snažno su povezana ($\rho = 0,683$, $p < 0,001$).

Roditeljski primjer i nadzor imaju ključnu ulogu: više vremena roditelja pred ekranima pozitivno je povezano s većom izloženosti djece (radni dan $r = 0,365$; vikend $r = 0,252$; $p < 0,01$) te s dopuštenim trajanjem korištenja ($\rho = 0,426$, $p < 0,01$). Djeca s vlastitim uređajem, posebno konzolom ili mobitelom, provode više vremena pred ekranima tijekom tjedna (konzola $U = 966,5$, $p = 0,011$; mobitel $U = 1622,5$, $p = 0,028$). Nadalje,

dopušteno vrijeme korištenja snažno je povezano s vremenom kojeg djeca zaista provode pred ekranima (radni dan $r = 0,678$; vikend $r = 0,654$; $p < 0,001$). Ovi nalazi jasno pokazuju da roditeljski nadzor i postavljanje granica imaju ključnu ulogu u oblikovanju dječjih obrazaca korištenja medija.

Rezultatima se naglašava važnost ranog oblikovanja digitalnih navika putem roditeljskog modela i pravilima. Odgojno djelovanje obuhvaća kontrolu vremena pred ekranima, zajedničko korištenje tehnologije i alternativne aktivnosti. Nalazi potiču buduća istraživanja obiteljske dinamike i razvoj programa koji podržavaju ravnotežu između digitalnih i nedigitalnih aktivnosti.

4. Zaključak

Rezultati istraživanja pokazuju da su djeca predškolske dobi značajno izložena ekranima, pri čemu se vrijeme korištenja povećava s dobi. Spol se nije pokazao značajnim prediktorom, dok su dob djeteta, posjedovanje uređaja i roditeljske digitalne navike ključni čimbenici u oblikovanju obrazaca korištenja. Naglašava se uloga roditelja – putem pravila i vlastitim navikama koje djeca imitiraju.

Rezultati ukazuju na široku varijabilnost roditeljskih praksi i činjenicu da se mnoga djeca rane i predškolske dobi mogu smatrati rizičnom skupinom prema stručnim smjernicama. Potrebno je dodatno osvještavanje roditelja o uravnoteženom korištenju digitalnih medija i važnosti kvalitetne interakcije s djecom. Buduća istraživanja trebala bi se usmjeriti na tehnoferenciju i roditeljske stavove o vlastitoj upotrebi tehnologije.

Oblikovanje zdravih digitalnih obrazaca u ranom djetinjstvu zahtijeva sustavnu podršku obitelji, vrtića i društva, uz prepoznavanje digitalnog odgoja kao integralnog dijela suvremenog odgojno-obrazovnog djelovanja.

Literatura

1. AAP (2016). American Academy of Pediatrics Policy Statement: Media and Young Minds. *Pediatrics*, 138(5), e20162591.
2. Alper, M. (2014). Developmentally appropriate new media literacies: Supporting cultural competencies and social skills in early childhood education. *Journal of Early Childhood Literacy*, 14(2), 175–196.
3. Brown, A. (2011). Media use by children younger than 2 years. *Pediatrics*, 128(5), 1040–1045.
4. Chamam, N., Ghazal, S., El-Asmar, K., Yassin, N. i Yacoubian, H. (2024). The impact of parental technoference on young children: A cross-sectional study. *Computers in Human Behavior*, 153, 107205.
5. De Decker, E., De Craemer, M., De Bourdeaudhuij, I., Wijndaele, K., Duvinage, K., Koletzko, B., ... Cardon, G. (2012). Influencing factors of screen time in preschool

children: An exploration of parents' perceptions through focus groups in six European countries. *Obesity Reviews*, 13(Suppl 1), 75–84.

6. Đapić, L., Buljan Flander, G. i Selak Bagarić, I. (2020). Navike korištenja elektroničkih medija i uređaja u djece predškolske dobi u Hrvatskoj. *Napredak*, 161(1), 9–28.
7. Jungwirth, E. (2013). *Djeca i mediji: između koristi i štete*. Zagreb: Profil.
8. McDaniel, B. T. i Coyne, S. M. (2016). „Technoference”: The interference of technology in couple relationships and implications for women’s personal and relational well-being. *Psychology of Popular Media Culture*, 5(1), 85–98.
9. Porter, A. C., Yoder, J. R., Tully, L. A. i Doyle, F. L. (2024). Parental digital distraction and its impact on children’s socioemotional development. *Child Development*, 95(2), 412–427.
10. Radesky, J. S., Schumacher, J. i Zuckerman, B. (2015). Mobile and interactive media use by young children: The good, the bad, and the unknown. *Pediatrics*, 135(1), 1–3.
11. Tolić, M. (2008). *Obitelj i mediji*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
12. Vandewater, E. A., Rideout, V. J., Wartella, E. A., Huang, X., Lee, J. H. i Shim, M. (2007). Digital childhood: Electronic media and technology use among infants, toddlers, and preschoolers. *Pediatrics*, 119(5), e1006–e1015.
13. Wong, C. W., Tsai, A., Jonas, J. B., Ohno-Matsui, K., Chen, J., Ang, M. i Ting, D. S. W. (2020). Digital screen time during COVID-19 pandemic: Risk for a further myopia boom? *American Journal of Ophthalmology*, 223, 333–337.